

BÁRDOS B. ARTHUR

Esztendők**Kolozsvár**

Csengettek.

A vicei púpos Zsuzsa, aki úgyszólván a családhoz tartozott, az ajtóhoz tipegett és résnyire nyitotta:

– Maga ki? – kérdezte nyersen, de barátságosan és közben bizalmatlanul méregette a megszeppent látogatót.

– Kányádi Sándor – felelte az idegen s egyik lábáról a másikra állt...

Zsuzsa rábámult, vizsgálgatta a fiatal férfi arckifejezését és miután meggyőződött arról, hogy nem fenyegeti a háztájat semmiféle veszély – szélesebbre tárta az ajtót:

– Na, jöjjön be, ám előbb törölje le a lábát... Nálunk a tisztaság kötelező!

A szerény öltözetű úr cipőjére nézett, eső nem esett, a sárnak semmi nyoma. Aztán eleget tett a felhívásnak és belépett.

– IGYEKEZZÉK beljebb. Nem harapjuk le kegyed fejét! Sándor szót fogadott és belépett a szobába. Megállt és körütekintett, aztán, mintha magának tudakolta volna, habozva megszólalt: – A padlón parketta és perzsaszőnyeg is valódi. Szemre. Számomra ez újdonság, még sohasem jártam parkettán, nemhogy perzsaszőnyegen...

– Foglaljon helyet Sándor – játszottam a szíves házigazdát és titokban elvigyorodtam... Többre nem tellett. A helyzet különös volt, mondhatnám, a rendkívülibe hajlott.

Így kezdődött 49-ben barátságunk, egy életen át húzódott végig, a kettőnk közötti aránytalan távolság nem sorvasztotta meg a kölcsönös közelség átjáróit, meglévő éleit s talán szükséges szüneteit...

Bukarest

Később Bukarest, a román főváros lett átmeneti tanyánk. Előbb az ország tisztára suvickolt szívét

dobogtattuk meg – csupa kíváncsiságból... Sándor, ahányszor a fővárosban járt – mindig nálunk pihent meg – a karosszékbe zuhanva: lefékezett. Lendületétől felszisszent a ház. Folyó beszédzuhataga elsepert útjából minden ellenállást – hatása fenomális... Egyoldalúan gyorsult a társalgás, a hazai hírek mély nyomot vágtak a munténiai földbe. Bennünk. Így teltek napjaink. A három műszakos textilgyár, a Dacia külvárosi épülete és a hivatalosan nagyon bonyolult kiutalt lakás közti térségben zajlott le életünk. Sándor a helyzet magaslatáról irányított, ítélte, neheztelt, felszabadított, korholt, engesztelt – egyszóval lábatlankodó kanál volt a számos fajsúlyú levesben...

Bécs

A nyugati állomás közelében, a Kaiser-Strassében ütöttük fel téglás sátrunkat. Erdélyi barátaink be-ki csapkodták ajtónkat: Bodor, Sütőék, Csehi, Páll, Borgida, Ligeti György, (akkoriban az osztrák fővárosban lakott (Kordáky), Gáll Ernő) stb. Bugyborékolta életünk. Fix pontját Kányádi Sándornak hívták. Gyakran huppant a karosszékbe, miután bejárta a nemzetközi világot és móresre tanította tanítványait... O tempora, o mores! Az idő alig vánszorgott, de bőbeszédűségének habzó tengere partokat omlasztott össze! Bennünket is elsodort. A Mariahilfer Strassén otthonosan mozgott, olykor a fehér templomok falának dőlt.

Átutazóban, nálunk hevertette felhalmozódó fáradtságát, a magas emeletekről az egész kozmosz apró golyóbisnak tetszett: ide-oda görgette. . . Fiairól mesélt, Magdiról, a feleségről, a gyermeklap, a Napsugár-szerkesztőség csínytevéseiről, Fodor Sándor úrról...

Újra itthon voltunk, a Duna partján, létkörünkbe bukdácsolt Kolozsvár szülővárosom és a Szamos belecsobogott a növekvő távlatba. Álmodtunk, és az álom átsegít némely nehézségen...

Kolozsvár

Késő este gurultunk át a magyar-román határon. A közeli Váradig az útgödrökön táncoltunk, értésünkre adták: haza érkeztünk! Nagyváradon már nem tudom melyik szállodából telefonáltunk Sándornak. Tíz óra lehetett... 1973-at írták. Csillagos este, első utunk Kolozsvárra, miután megkaptuk az osztrák állampolgárságot. A Királyhágó kacifántos szerpentinein a telihold üdvözölt, az erdőkkel borított völgyek sejtelmesen búgtak-zúgtak körülöttünk. Mint valami mese-országban szeltük a holdvilágtól bebalzsamozott tájat, minden valószínűtlennek tűnt... Éjjel 2 óra lehetett, mikor a Metropol szálloda előtt lefékeztünk. Ilyen előrehaladott órában nem akartuk Kányádiékat zavarni. Üres szoba nem volt, számos telefonálgatás után végül a Szentegyház utcába küldtek, egy grófnőhöz... Szemben az Utunkkal, ahol valaha az irodalom napszámosaként működtem. Csupán másnap csengethettünk be Sándornál... Ölelések, puszkózások és Sándor legkisebb fia (Kb. 3–4 éves) azzal fogadta az udvaron parkoló hathengeres gépkocsit: zúd autó, zúd autó! Kimentünk a hátsó teraszra, onnan láthattuk a Szekuritate épületeit... Hosszan néztük, teljes csöndben, Magdi, Éva és Arthur hajdani lakhelyét...

Sopron

Kányádi hívására Sopronba ugrottunk, a Lővérek nevezetű szállodába. Természetesen barátom számlájára. A vendégfogadó napidíjasai voltunk. Együtt jártuk az ókori városkát, az apró házak kimázolt ábrázatuk mögé bújtak és tompán heherésztek a kisomfordáló napba. Sándor a házigazda méltányos büszkeségével vezetett a szűk utcácskákon keresztül... Szétnézett és mintha csak maga magának suttozta volna: ez az utolsó magyar ór a határon... A háziúr természetes biztonságával irányított a girbe-görbe utcákon át és a vendéglőben nagyvonalúan ő fizette ki a számlát. Mi, a bécsiek voltunk a vendégei, a dunántúli jövevények.

Bécs

A kertben, a virágzó tavasz gazdag fái alatt sétáltunk. Velünk lófrál láthatatlanul ifjúságunk, megfigyel, lelassítva utánozza mozdulatainkat, az iramló idő kikopott számlájára írja... Éva lefényképez, a valamikori kolozsvári életünkől botorkáltunk a színre. Kicsit megroppanva, megrozsdásodva, összezsugorodva, de mégis mi vagyunk, a két erdélyi költő sértegeti az ondolált, német rendszerű, katonás természetet...

Münster

A katolikus város meghívására Dortmundból a boltíves árkados, igen ápolt házakkal fennhéjázó, a hajdani vallásháborúk békéjének szálláscsinálója felé robogtunk, a gépkocsi elégedetten mormogott, az autópálya sima felülete csillogott a napisten ragyogó kedvében... Ha jól emlékszem, a magyar református kisebbség meghívásának tettünk eleget, illetve Kányádi Sándor költő látogatása szerepelt a napirenden. Már megérkeztünk, a koradélutáni, enyhe hangulat fogadott. A vendégfogadó hölgy autója után eredtünk és végül szerencsésen megérkeztünk célunkhoz.

Sándor jobbra-balra biccentett, mintha régi ismerősök körében mozogna. Zsúfolt ház tapsolt neki, a gondos előkészítés gyümölcsöző volt. Kányádi félszemmel felém hunyorított és elkezdett beszélni. Verseit kívülről mondta, néha könyvébe tévedt tekintete s aztán folyamatosan irányította sorait a figyelmesen csüngő hallgatóság felé.

Kolozsvár

Megbeszélésünk szerint a néhai New-York szálló sarkán találkoztunk. Az Egyetem- és a Jókai utca kereszteződésén adtunk kezet egy-

másnak. Már régen nem láttuk egymást, mit tehettünk egyebet: a házsongárdi temetőbe igyekeztünk. Néhány lépés után már a gondozott, néma sírok között kanyargott utunk, néztük az elmenekült idő által koptatott feliratot, az *örökké, in memoriam*, a mai és ellovant századok üzeneteit silabizáltuk a hantok homlokán... Hirtelen egy tovasiető asszony megtorpant mellettünk, Sándorra pillantott és végül megszólalt. – Ugye maga Kányádi Sándor, Budapesten láttam, amikor...

A költő elpirult, nagyon mértéktartóan, azt hiszem, csupán én fedeztem föl rózsás arcszínét. Utána Sándor igen elevenen, fiatalosan ugrándozott sírról sírra, a márvány, a kőtáblák nem sínylettek meg a koppanó súlyt, a halál földdomborulatai halkan szitkozódtak a lassan leszálló derengésben...

Budapest

A Vígsház mögött rejtőzik, elkendőzött valóságában lép elő a művészelemózsiát kínáló étkező... Az ablak mellett ülünk négyen: feleségem, csekélységem, Ruttkai Éva és Kányádi Sándor. Mit ettünk – elfelejtettem. Bocsánatot kérek! Legközelebb eszembe jut. Beszélgetésünk a színpad körül settenkedett... Sándor a döntő kulisszák fontosságáról tartott kimerítő előadást. Ruttkai Éva a közismerten biztos lábbal rúgott a kacatokba, csak úgy porzott. Mire a por elült, már világosabban zsúfolódott előttünk a szín: csupán az agyonismert személyek rontottak be a műajtókon és tűntek el a kulisszák sötétségében...

Latinovits, Gábor Miklós alakjai nőttek óriásira az időben, majd eltüntette pillantásaink előtt a lezuhanó függöny. Kányádi Sándor még mindig erről mesél, ha élesen fülelek – – –

*

Kálvin-tér: a fehérfalú református templom háta mögött berzenkedik a terebélyes vendégház. Kányádi ide ostromozott, itt aludtunk, hideg vízzel mosakodtunk, teát ittunk rettenetes ízű parizerrel (erről nem beszéltünk) a néni (neve a névtelenség folyosójára menekült) szorgoskodott körülöttünk, Kányádit csepülte és mi testvériesen vigyorogtunk a köznap buktatóin. Egyik nap Sándor fiatal asszonyt kísért szobánkba. Nem ismertem föl. Kutattam arcát, ismerősnek tűnt... Horváth István lánya volt – Arany. Így szállt el ifjúságunk, ma is vadásztunk utána az elsárguló erdőben...

Szünet

Kertemben ülök. A lombos esztendő elzúgtak fölöttem. Hallgatok. Őszül. Az élő Kányádi Sándor és Tichy Magda, a halott Gaál Gábor és Anna, a halott Gáll Ernő és a folyton sürgölődő Éva... És mások sejtelmes alakjai suhognak a telt bokrok között. Egyre fogyatkoznak... Egyedül ülök a padon, Kányádi sem a régi. Ki tudja...?

2003. november 12.